

Sygn. akt I ACa 947/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Bogdan Wysocki
Sędziowie:	SA Jan Futro SA Mariola Głowacka /spr./
Protokolant:	st.sekr.sąd. Sylwia Stefańska

po rozpoznaniu w dniu 21 listopada 2013 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **R. L.**

przeciwko **(...) Spółce Akcyjnej z siedzibą**

w S.

o zapłatę i ustalenie

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 4 lipca 2013 r., sygn. akt I C 2160/09

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 2 w ten sposób, że ustala w 80% odpowiedzialność pozwanego za mogące się w przyszłości ujawnić u powoda skutki wypadku komunikacyjnego z dnia 18 grudnia 2006 roku;

II. w pozostałym zakresie apelację oddala;

III. nie obciąża powoda kosztami procesu w postępowaniu apelacyjnym.

/-/ J. Futro /-/ B. Wysocki /-/ M. Głowacka

Sygn. akt I ACa 947/13

UZASADNIENIE

Powód R. L. pozwem skierowanym przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w S. domagał się zasądzenia od pozwanego na swoją rzecz następujących kwot:

- 120.000 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od kwoty 20.000 zł od dnia 15 lipca 2007r. do dnia zapłaty oraz od kwoty 100.000 zł od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty,
- 4.910,86 zł tytułem kosztów leczenia wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 519 zł od dnia 24 sierpnia 2007r. do dnia zapłaty oraz od kwoty 4.391,86 zł od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty,
- 20.228,78 zł tytułem poniesionych kosztów dojazdów wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty 10.013 zł od dnia 24 sierpnia 2007r. do dnia zapłaty, a od kwoty 10.215,78 zł od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty,
- 1.288 zł comiesięcznej renty płatnej do 10-ego dnia każdego miesiąca poczynając od lipca 2009r. wraz z ustawowymi odsetkami w razie zwłoki z zapłatą renty w tym terminie.

Ponadto powód wniósł o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kosztów procesu według załączonego spisu kosztów.

Pozwany (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w S. w odpowiedzi na pozew z dnia 22 października 2009r. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Powód w piśmie procesowym z dnia 21 grudnia 2011r. rozszerzył powództwo w zakresie renty oraz kosztów dojazdu w ten sposób, że domagał się zasądzenia od pozwanego następujących kwot:

- 1.346 zł comiesięcznej renty od stycznia do lutego 2011r. płatnej do 10-ego dnia każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 1.288 zł od dnia wniesienia pozwu, zaś co do pozostałej kwoty od dnia rozszerzenia powództwa do dnia zapłaty,
- 1.334 zł comiesięcznej renty od marca do kwietnia 2011r. płatnej do 10-ego dnia każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 1.288 zł od dnia wniesienia pozwu, zaś co do pozostałej kwoty od dnia rozszerzenia powództwa do dnia zapłaty,
- 1.442 zł comiesięcznej renty od maja 2011r. płatnej do 10-ego dnia każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 1.288 zł od dnia wniesienia pozwu, zaś co do pozostałej kwoty od dnia rozszerzenia powództwa do dnia zapłaty,
- dodatkowej kwoty 458 zł tytułem kosztów dojazdów wraz z ustawowymi odsetkami od dnia rozszerzenia powództwa do dnia zapłaty.

Pozwany w piśmie procesowym z dnia 28 marca 2012r. wniósł o oddalenie rozszerzonego powództwa.

Powód w piśmie procesowym z dnia 30 listopada 2012r. rozszerzył powództwo o zadośćuczynienie domagając się zasądzenia od pozwanego kwoty 250.000 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 20.000 zł od dnia 15 lipca 2007r. do dnia zapłaty, od kwoty 100.000 zł od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz od kwoty 130.000 zł od dnia doręczenia odpisu pisma rozszerzającego powództwo do dnia zapłaty. Z kolei w piśmie z dnia 3 stycznia 2013r. powód przedstawił szczegółowe wyliczenie roszczenia rentowego dochodzonego w niniejszej sprawie. Następnie wniósł też o ustalenie odpowiedzialności pozwanego za skutki wypadku, które ujawnią się w przyszłości.

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 4 lipca 2013r. zasądził od pozwanego na rzecz powoda:

a) tytułem zadośćuczynienia kwotę 160.000 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty:

- 20.000 zł od dnia 15 lipca 2007r.
- 100.000 zł od dnia 9 października 2009r.,
- 40.000 zł od dnia 15 grudnia 2012r.

do dnia zapłaty,

b) tytułem odszkodowania kwotę 25.591,64 zł w tym:

- kwotę 20.680,78 zł tytułem poniesionych kosztów dojazdów z ustawowymi odsetkami od kwoty 10.013 zł od dnia 24 sierpnia 2007r., od kwoty 10.215,78 zł od dnia 9 października 2009r., od kwoty 452 zł od dnia 19 stycznia 2012r.

do dnia zapłaty,

- 4.910,86 zł tytułem pozostałych poniesionych kosztów leczenia z ustawowymi odsetkami od kwoty 519 zł od dnia 24 sierpnia 2007r., od kwoty 4.391,86 zł od dnia 8 października 2009r.

do dnia zapłaty

c) rentę miesięczną z tytułu zwiększonych potrzeb płatną do 10-go dnia każdego miesiąca w okresie od początku lipca 2009r. do końca grudnia 2010r. w kwocie 928 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 9 października 2009r. do dnia zapłaty; w okresie od początku stycznia 2011r. do końca lutego 2011r. w kwocie 941 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 928 zł od dnia 9 października 2009r. do dnia zapłaty, od kwoty 13 zł od dnia 19 stycznia 2012r. do dnia zapłaty; w okresie od początku marca 2011r. do końca kwietnia 2011r. w kwocie 941 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 928 zł od dnia 9 października 2009r. do dnia zapłaty, od kwoty 13 zł od dnia 19 stycznia 2012r. do dnia zapłaty; w okresie od początku maja 2011r. w kwocie 1.049 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 928 zł od dnia 9 października 2009r. do dnia zapłaty, od kwoty 121 zł od dnia 19 stycznia 2012r. do dnia zapłaty,

d) rentę miesięczną z tytułu utraty zdolności do pracy zarobkowej płatną do 10-go dnia każdego miesiąca

- w okresie od początku lipca 2009r. do końca grudnia 2010r. w kwocie 360 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 9 października 2009r. do dnia zapłaty,

- w okresie od początku stycznia 2011r. do końca lutego 2011r. w kwocie 405 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 360 zł od dnia 9 października 2009r. do dnia zapłaty, od kwoty 45 zł od dnia 19 stycznia 2012r. do dnia zapłaty,

- w okresie od początku marca 2011r. do końca kwietnia 2011r. w kwocie 393 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 360 zł od dnia 9 października 2009r. do dnia zapłaty, od kwoty 33 zł od dnia 19 stycznia 2012r. do dnia zapłaty,

- w okresie od początku maja 2011r. w kwocie 393 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 360 zł od dnia 9 października 2009r. do dnia zapłaty, od kwoty 33 zł od dnia 19 stycznia 2012r. do dnia zapłaty.

Sąd w punkcie 2 wyroku ustalił, że pozwany będzie ponosił odpowiedzialność za mogące się ujawnić w przyszłości u powoda skutki wypadku komunikacyjnego z dnia 18 grudnia 2006r. W punkcie 3 wyroku w pozostałym zakresie oddalił powództwo. Sąd w punkcie 4 wyroku koszty procesu rozdzielił między stronami stosunkowo obciążając nimi powoda w 30 %, a pozwanego w 70 % i na tej podstawie:

a) nakazał ściągnąć od powoda z zasądzonego na jego rzecz w punkcie 1 roszczenia na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Poznaniu) kwotę 6.200 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych,

b) nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Poznaniu) kwotę 12.466,73 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych,

c) zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3.358,40 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji oraz wnioski z nich płynące zostaną przedstawione poniżej uwzględniając zakres zaskarżenia wyroku przez pozwanego, który wyrok zaskarżył w części co do rozstrzygnięcia zawartego w punkcie 2 w zakresie w jakim Sąd nie ograniczył ustalenia odpowiedzialności pozwanego wobec powoda

za skutki zdarzenia z dnia 18 grudnia 2006r. mogące się ujawnić w przyszłości do 80% oraz postanowienie o kosztach procesu zawarte w punkcie 4 wyroku.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w dniu 18 grudnia 2006r. około godz. 00:20 w miejscowości F. przy ul. (...) doszło do wypadku komunikacyjnego spowodowanego przez kierującego pojazdem P. (...) o nr rej. (...) M. P. ubezpieczonego w pozwanym zakładzie ubezpieczeń (polisa nr (...)). Powód R. L. był pasażerem pojazdu uczestniczącego w zdarzeniu drogowym – siedział na tylnej kanapie pojazdu, za kierowcą i nie był przypięty pasami bezpieczeństwa. Za spowodowanie wypadku kierujący pojazdem P. M. P. został skazany prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Ostrowie Wielkopolskim z dnia 11 lutego 2008r. sygn. akt II K 87/07 na karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonywania na okres 4 lat próby za przestępstwo z art. 177 § 2 k.k. w zw. z art. 177 § 1 k.k. Po wypadku powód został przewieziony do Szpitala w O. i przyjęty na Oddział (...) Stan powoda przy przyjęciu do Szpitala był krytyczny. R. L. był głęboko nieprzytomny, źrenice wąskie – bez reakcji. Powoda podłączono do respiratora, przeprowadzono drenaż lewej jamy opłucnej. W następstwie przeprowadzonych badań stwierdzono następujące obrażenia: stłuczenie mózgu z cechami obrzęku mózgu, złamanie kości klinowej z krwawieniem w zatoce klinowej oraz w obrębie sitowia, obustronne krwawienie w układzie pneumatycznym kości skroniowych, złamanie części bocznej kości potylicznej po stronie lewej z przemieszczeniem odłamów w kierunku otworu wielkiego, uraz kręgosłupa szyjnego, stłuczenie płuca lewego z urazową odmą opłucnową, stłuczenie płuca prawego z pourazowym krwiakiem, stłuczenie wątroby, stłuczenie śledziony, stłuczenie nerki prawej, przetokę tchawiczo – przełykową, wstrząs krwotoczny i pourazowy, zwłknięcie lewego stawu barkowego, ranę tłuczoną brody, liczne otarcia naskórka. Po trzech dniach po wypadku nastąpiła nieznaczna poprawa stanu ogólnego powoda. Jednakże w dniu 25 grudnia 2006r. jego stan ponownie pogorszył się. W dniu 28 grudnia 2006r. założono dren do prawej jamy opłucnej i podłączono go do ssania. Przez kilka dni odsysano gęstą, ropną wydzielinę i w związku z tym zdecydowano się na założenie tracheostomii. W dniu 2 stycznia 2007r. usunięto dren, powód zaczął samodzielnie oddychać przez tracheostomię i spełniać proste polecenia. Przez kilka dni występował obrzęk mózgu, który ustąpił. W dniu 17 stycznia 2007r. wykonano gastroskopię oraz zdjęcie przełyku z kontrastem, które ujawniło istnienie przetoki przełykowo – tchawiczej. Po konsultacji z lekarzami z innych ośrodków zdecydowano się na wprowadzenie intensywnego żywienia pozajelitowego poprzez założenie dwóch wkłuc centralnych. Kolejne badanie wykonane w dniu 26 stycznia 2007r. nie wskazywało na istnienie przetoki tchawiczo – oskrzelowej, co spowodowało zamknięcie tracheostomii. W dniu 24 stycznia 2007r. wystąpił krwimocz, przy oddawaniu moczu wychodziły liczne kłujące kamienie. Stopniowo następowała poprawa stanu zdrowia powoda, co spowodowało wdrożenie rehabilitacji.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że po wybudzeniu przez okres pobytu w Szpitalu powód nie mówił i porozumiewał się z rodziną na migi. Do Szpitala przychodził wynajęty przez rodzinę rehabilitant, który masował powoda. Potrzeby fizjologiczne powód załatwiał w pieluchę. W czasie hospitalizacji powód schudł ok. 40 kilogramów. W dniu 14 lutego 2007r. powód został wypisany ze Szpitala i przewieziony do domu karetką pogotowia z zaleceniem dalszego leczenia ambulatoryjnego i stałej rehabilitacji. Po wyjściu powoda ze Szpitala rodzice zatrudnili rehabilitantkę, która wykonywała u niego masaże i ćwiczenia nóg. W następstwie tych zabiegów powód zaczął samodzielnie utrzymywać się w pozycji siedzącej na wózku inwalidzkim. Powód przyjmował pokarmy jedynie w formie płynnej. W okresach od 1 marca 2007r. do 29 kwietnia 2007r. oraz od 12 października 2007r. do 21 listopada 2007r. powód przebywał w Szpitalu (...) św. B. M. w P. – M. na Oddziale (...) Ogólnoustrojowej. W czasie pierwszego pobytu wdrożono u powoda leczenie usprawniające polegające na ćwiczeniach czynno – biernych kończyn dolnych, ćwiczenia obciążające kończyny dolne i górne, ćwiczenia specjalne – rower na kończyny dolne, oklepywanie i ćwiczenia oddechowe, reedukację nerwowo – mięśniową (...), pionizację w parapodium, naukę poruszania się, ćwiczenia koordynacji postawy, ćwiczenia równoważne, ćwiczenia samoobsługi, magnetoterapię, psychoterapię, pracę z logopedą, terapię zajęciową. W wyniku powyższej rehabilitacji uzyskano poprawę sprawności ogólnej. Powód zaczął chodzić przy pomocy innych osób oraz kul, jak również poprawę kontaktu pacjenta z otoczeniem oraz pamięci. Przy ponownym pobycie powoda w tym szpitalu zastosowano podobne ćwiczenia, które przyniosły zbliżony efekt terapeutyczny. W okresie od 6 grudnia 2007r. do 9 stycznia 2008r. powód był hospitalizowany w Szpitalu (...) im. dr A. J. w B. w Klinice (...). W czasie pobytu stosowano leczenie usprawniające mające na celu poprawę stereotypu chodu oraz wzmocnienie mięśni kończyn dolnych. Uzyskano poprawę sprawności ogólnej, wzmocnienie siły mięśniowej, zwiększenie zakresu

ruchu w stawach. Ponadto z powodu utrzymujących się zaburzeń pamięci zwłaszcza krótkotrwałej, przeprowadzono terapię neuropsychologiczną. Po wyjściu ze Szpitala (...) w B. powód rozpoczął rehabilitację dzienną – fizykoterapię i fizjoterapię w Szpitalu w Ś., której celem było przede wszystkim odzyskanie czucia w lewej nodze. Powód uczęszczał na rehabilitację codziennie w okresie od 29 lutego 2007r. do 26 marca 2007r., od 11 czerwca 2007r. do 9 października 2007r. (łącznie 84 dni w 2007r.), od 14 stycznia 2008r. do 26 marca 2008r., od 15 maja 2008r. do 25 sierpnia 2008r., od 15 września 2008r. do 26 września 2008r. (łącznie 84 dni w 2008r.) oraz od 17 marca 2009r. do 9 kwietnia 2009r. (łącznie 24 dni w 2009r.). W okresach od 26 kwietnia 2008r. do 9 maja 2008r. oraz od 2 maja 2009r. do 15 maja 2009r. powód odbywał turnusy rehabilitacyjne w Sanatorium (...) w J.. Powód przebywał również w tym Sanatorium w okresach od 3 września 2011r. do 16 września 2011r. oraz od 12 maja 2012r. do 25 maja 2012r. W dniach od 5 stycznia 2011r. do 8 lutego 2011r. powód przebywał w Szpitalu (...) w K., gdzie zastosowano liczne ćwiczenia usprawniające.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powód pozostaje aktualnie pod opieką lekarzy wielu specjalności – rodzinnego w (...), neurologa w Ś., pulmonologa (Ś.), psychiatry i ortopedy. Trzy razy w tygodniu dojeżdża do Ś. na zabiegi rehabilitacyjne oraz basen. Orzeczeniem wydanym w dniu 9 czerwca 2009r. lekarz orzecznik ZUS stwierdził całkowitą niezdolność powoda do pracy do 30 czerwca 2011r. Ponowne orzeczenie o tożsamej treści zostało wydane przez lekarza orzecznika ZUS w dniu 2 czerwca 2011r. ze wskazaniem daty niezdolności do pracy do dnia 30 czerwca 2014r. Aktualnie powód otrzymuje rentę z ZUS w kwocie 613,33 zł. W dniu 19 października 2009r. (...) ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Ś. ustalił u powoda znaczny stopień niepełnosprawności od 18 grudnia 2006r. wskazując, że powód jest niezdolny do samodzielnej egzystencji i wymaga opieki oraz pomocy osób trzecich. Orzeczenie o tożsamej treści zostało wydane w dniu 2 lutego 2012r. na okres do dnia 28 lutego 2017r. Powód wymaga stałej i bezpośredniej pomocy i opieki osób najbliższych przez średnio 3-4 godziny każdego dnia. Opiekę nad powodem sprawują rodzice oraz jego siostra, która podjęła studia w trybie zaocznym. Opieka ta obejmuje nie tylko pomoc przy czynnościach życia codziennego, wychodzeniu na spacer (powód nie jest w stanie samodzielnie wyjść z domu na dalszą odległość), ale również dowożenie na zabiegi rehabilitacyjne, basen oraz na badania lekarskie (przejazd w obie strony i oczekiwanie na powoda, gdy ten poddawany jest zabiegom rehabilitacyjnym, odbywa wizyty lekarskie).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że w wyniku wypadku powód doznał urazu czaszkowo mózgowego ze stłuczeniem mózgu w okolicy lewego płata ciemieniowego oraz pourazowym obrzękiem mózgu, złamania kości podstawy czaszki, kości klinowej oraz sitowia, kości skroniowych oraz kości potylicznej z przemieszczeniem odłamów do otworu potylicznego wielkiego, rany tłuczonej brody, urazu kręgosłupa szyjnego, niedowładu kończyn dolnych pochodzenia mózgowego, nawykowego zwichnięcia lewego barku, porażenia prawego fałdu głosowego ze zwężeniem szpary głośni, zwężenia tchawicy z dusznością wysiłkową i koniecznością częstego odkrztuszania, zwężenia przełyku z trudnością połykania pokarmów stałych, krztuszeniem się i napadami kaszlu podczas posiłków, blizn pourazowych na brodzie, blizn u podstawy szyi po przebytej tracheotomii. W sferze psychicznej powoda następstwem zdarzenia z dnia 18 grudnia 2006r. było uszkodzenie ośrodkowego układu nerwowego pod postacią organicznych zaburzeń dysocjacyjnych manifestujących się częściową utratą normalnej integracji pomiędzy wspomnieniami przeszłości, poczuciem tożsamości, wrażeniami czuciowymi i kontrolą ruchów ciała. Powyższe uszkodzenie wywołało zmiany odnoszące się do sfery uczuciowej – zaburzenia nastroju, poczucie mniejszej wartości, apatię, emocjonalną zmienność afektu, prostych emocji, nastroju, a nadto znaczne obniżenie kontroli nad tymi stanami. Leczenie neurologiczne powoda nie zostało zakończone. Przez długi czas potrzebne będą mu leki poprawiające krążenie mózgowie oraz czynności mózgu (np. N., G.), co jest związane z zaburzeniami pamięci świeżej. Po okresie dotychczasowych lat rehabilitacji funkcje ruchowe mogą nie ulegać dalszej poprawie, natomiast możliwość poprawy funkcji intelektualnych jest możliwa, ale niepewna. Powód będzie przy tym zmuszony kontynuować ćwiczenia rehabilitacyjne ukierunkowane do rodzaju niedowładu przez okres całego życia. Zaniedbanie ćwiczeń usprawniających spowoduje bowiem w krótkim czasie przykurcze mięśniowe niedowładnych grup mięśniowych, co stanowiłoby znaczną przeszkodę w samodzielnym chodzeniu o kulach. W sferze psychicznej celowe jest leczenie zaburzeń depresyjnych. Zwężenie tchawicy jest trwałe i możliwe do leczenia wyłącznie na drodze operacyjnej. Stosowane metody endoskopowe wymagają powtarzania i nie zawsze dają oczekiwane efekty. Najskuteczniejszą metodą, wymagającą otwarcia klatki piersiowej, jest resekcja odcinkowa tchawicy polegająca na wycięciu jej zwężonego fragmentu z następowym zespoleniem koniec do końca pierścieni tchawicy poza miejscem zwężenia. Jest to jednak poważna, obciążona dużym ryzykiem operacja

chirurgiczna. Z uwagi na istniejące zrosty i blizny obie metody niosą ze sobą duże niebezpieczeństwo ponownej perforacji ścian i rozwinięcia się sepsy. Podobne powikłania mogą wystąpić po zabiegach poszerzania przełyku metodą tzw. dilatacji. Rokowania co do poprawy drożności dróg oddechowych powoda bez ryzykownego leczenia operacyjnego są zatem niepomyślne. Łączny (sumaryczny) trwały uszczerbek na zdrowiu powoda w zakresie schorzeń neurologicznych, neurochirurgicznych, otolaryngologicznych, ortopedycznych oraz psychicznych ustalony w oparciu o tabele uszczerbków na zdrowiu będące załącznikiem do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2002r. wyniósł 153% w tym - encefalopatia pourazowa ze zmianami charakterologicznymi oraz niedowładem ośrodkowych kończyn dolnych 70%, blizny pourazowe w obrębie brody 5%, zespół bólowy szyjnego odcinka kręgosłupa po jego skręceniu z upośledzeniem ruchomości 15%, uszkodzenia szyi, krtani, tchawicy i przełyku 43%, nawykowe zwichnięcie lewego barku 20%. Stan neurologiczny powoda w przyszłości nie ulegnie znaczącym zmianom zarówno w sensie pogorszenia, jak i poprawy tego stanu. Nie można wykluczyć wystąpienia padaczki pourazowej czy też szybszego niż w całej populacji powstania i narastania zmian zwyrodnieniowych kręgosłupa. Stan sprawności ruchowej powoda również jest stabilny i nie ma możliwości jego poprawy, jak również przewidywania pogorszenia się tego stanu. Poprawa sprawności ruchowej uzyskana w trakcie dotychczasowego leczenia powypadkowego została osiągnięta w możliwie największym zakresie. Istniejące zwężenie tchawicy może sprzyjać w przyszłości nawracającym infekcjom krtani, tchawicy, płuc oraz oskrzeli wymagającym stosowania antybiotyko - bądź sterydo - terapii. Obniża ono wydolność życiową powoda, tolerancję wysiłków, uniemożliwia aktywne życie i zmusza do ciągłego krępującego odkrztuszania i odpluwania wydzieliny. Powód ma problemy z krótkotrwałą pamięcią. Zapomina gdzie coś odłożył, gdzie został zaparkowany samochód, którym przyjechał z rodziną, że przygotował sobie posiłek do zjedzenia.

Sąd pierwszej instancji wskazując jako podstawę prawną roszczenia powoda o zadośćuczynienie art. 445 § 1 k.c. uznał, że adekwatną do rozmiaru krzywdy powoda jest kwota 300.000 zł tytułem zadośćuczynienia, a biorąc pod uwagę przyznany przez powoda 20% stopień przyczynienia się do wypadku na skutek niezapięcia pasów bezpieczeństwa oraz już wypłaconą przez pozwanego kwotę 80.000 zł zasądził w punkcie 1 wyroku od pozwanego na rzecz powoda kwotę 160.000 zł. Zdaniem Sądu kwota zadośćuczynienia żądana przez powoda w niniejszym procesie, łącznie ok. 410.000 zł, byłaby rażąco wygórowana mając na uwadze także aktualną stopę życiową społeczeństwa.

Podstawę prawną żądania odszkodowania stanowił przepis art. 444 § 1 k.c. Łączne wydatki poniesione przez powoda na leczenie wyniosły 6.138,58 zł, co przy uwzględnieniu 20% stopnia przyczynienia daje kwotę 4.910,86 zł, którą Sąd zasądził w punkcie 1 b wyroku. Łączne koszty dojazdów wyniosły zatem 25.851,33 zł, co przy uwzględnieniu przyczynienia się powoda do powstania szkody daje kwotę 20.680,78 zł, którą Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda w punkcie 1 b wyroku. Podstawą prawną żądania o rentę stanowi art. 444 § 2 k.c. Sąd uwzględnił żądanie zasądzenia renty z tytułu zwiększonych potrzeb za poszczególne okresy w zakresie wskazanym w punkcie 1 c wyroku przy uwzględnieniu 20% przyczynienia się powoda.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że żądanie powoda ustalenia odpowiedzialności pozwanego na przyszłość za skutki wypadku, któremu uległ on w dniu 18 grudnia 2006r. znajduje podstawę prawną w art. 189 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Zdaniem Sądu powód miał interes prawny w żądaniu ustalenia odpowiedzialności pozwanego na przyszłość. Zasądzenie określonego świadczenia z art. 444 § 1 k.c. w zw. z art. 445 k.c. nie wyłącza bowiem jednoczesnego ustalenia w sentencji wyroku odpowiedzialności pozwanego za szkody mogące powstać w przyszłości z tego samego zdarzenia (uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 1970r. III PZP 34/69, OSNCP 1970, nr 12, poz. 217). Sąd podzielił stanowisko Sądu Najwyższego, że szkody na osobie nie zawsze powstają jednocześnie ze zdarzeniem, które wywołało uszkodzenie ciała, a ze swojej istoty mają rozwojowy charakter. Poszkodowany z reguły nie może w chwili wszczęcia procesu dochodzić wszystkich roszczeń, jakie mogą mu przysługiwać z określonego stosunku prawnego. Następstwa bowiem uszkodzenia ciała są z reguły wielorakie i zwłaszcza w wypadkach cięższych uszkodzeń wywołują niekiedy skutki, których dokładnie nie można określić ani przewidzieć, gdyż są one zależne od indywidualnych właściwości organizmu, osobniczej wrażliwości, przebiegu leczenia i rehabilitacji oraz wielu innych czynników. Przy uszkodzeniu ciała lub doznaniu rozstroju zdrowia poszkodowany może określić podstawę żądanego odszkodowania jedynie w zakresie tych skutków, które już

wystąpiły, natomiast nie może określić dalszych skutków jeszcze nie ujawnionych, których jednak wystąpienie jest prawdopodobne. Często bowiem nie da się przewidzieć wszystkich następstw rozstroju zdrowia, chociaż nie można wyłączyć wystąpienia w przyszłości dalszych następstw uszkodzenia ciała obok tych, które się już ujawniły. Sąd z uwagi na rozwojowy charakter szkód na osobie, występowanie ich niejednokrotnie po upływie dłuższego czasu w trudnym ponadto z reguły do określenia rozmiarze, jak również ułatwienia w dalszym postępowaniu dowodowym (po wykorzystaniu materiału już zgromadzonego w niniejszym procesie) uznał, że powód ma interes prawny w ustaleniu na podstawie art. 189 k.p.c. odpowiedzialności pozwanego za ewentualną szkodę, jaka może wyniknąć dlań w przyszłości.

Powództwo o ustalenie odpowiedzialności pozwanego na przyszłość za skutki zdarzenia wymaga jednak wyjaśnienia czy w przyszłości stan zdrowia powoda może ulec pogorszeniu oraz czy może to być źródłem dalszej szkody (vide: wyrok Sądu Najwyższego z 3 lutego 2005r. II CK 402/04 niepubl.). Sąd uznał, że w niniejszej sprawie okoliczność ta została pozytywnie ustalona za pomocą dowodu z opinii biegłych. W szczególności z opinii biegłego neurologa A. G. wynika, że u powoda nie można wykluczyć pojawienia się padaczki pourazowej, natomiast z opinii biegłej K. S., że zwięźenie tchawicy jako trwałe, a istotnie utrudniające obecne funkcjonowanie powoda wymaga leczenia operacyjnego i doprowadzenia do poszerzenia światła tchawicy w celu utrzymania jej pełnej drożności. Także biegły J. N. w punkcie 6 opinii wskazał na możliwość wystąpienia jeszcze innych skutków wypadku choćby w postaci urazu kończyn, a to w związku z ich powypadkowymi niedowładami oraz przyspieszonym procesem zwyrodnieniowym i deformacyjnym. Powyższe kateryczne stanowisko biegłych, które zostało przyjęte przez Sąd w niniejszej sprawie, uzasadniało uwzględnienie zgłoszonego w tym zakresie żądania w punkcie 2 wyroku.

Sąd pierwszej instancji w pozostałym zakresie tj. co do roszczenia o zadośćuczynienie ponad kwotę zasądzoną oraz częściowo co do żądań odsetkowych powództwo oddalił.

Sąd pierwszej instancji o kosztach postępowania orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. przyjmując, że powód wygrał proces w 70%, a uległ w nim w 30%. Zdaniem Sądu za celowe uznać należy koszty dojazdu pełnomocnika powoda na rozprawy z W. oraz koszty opłat skarbowych od pełnomocnictw. Powód nie mieszka w P., a zatem nie można mu czynić zarzutu, że nie wybrał pełnomocnika, który w tym mieście ma siedzibę kancelarii tym bardziej, że różnica odległości z miejscowości w której powód zamieszkuje do W. w porównaniu z P. nie jest znacząca. W orzecznictwie Sądu Najwyższego zasadniczo nie ma wątpliwości, że wydatkiem profesjonalnego pełnomocnika strony w rozumieniu art. 98 § 3 k.p.c. są również koszty podróży tego pełnomocnika w celu wzięcia udziału w rozprawie, gdyż mieszczą się one w pojęciu „wydatki jednego adwokata” (vide: uchwała z dnia 12 czerwca 2012r. III PZP 4/12, OSNC 2012/23-24/280, tudzież orzeczenie Sądu Najwyższego z 20 kwietnia 2011r. I CZ 22/11 LEX nr 846544). W ocenie Sądu nie znajduje obecnie uzasadnienia twierdzenie, że podróż ta winna odbywać się przy wykorzystaniu najtańszego środka transportu. W konsekwencji Sąd uznał za celowe koszty przejazdu pełnomocnika powoda w celu stawiennictwa na rozprawach w dniach 10 listopada 2009r., 18 grudnia 2009r., 23 lutego 2010r., 29 marca 2012r., 3 grudnia 2012r., 28 stycznia 2013r., 21 marca 2013r., 4 kwietnia 2013r. oraz 6 czerwca 2013r. obliczone jako iloczyn odległości W. – P. – W. (354 km) oraz stawki za 1 km w kwocie 0,8358 zł ustalonej na podstawie rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 25 marca 2002r. w sprawie warunków ustalania oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy (Dz. U. Nr 27, poz. 271 ze zm.).

Powyższy wyrok został zaskarżony apelacją przez pozwanego (...) Spółkę Akcyjną z siedzibą w S. w części tj. co do punktu 2 w zakresie w jakim Sąd nie ograniczył ustalenia odpowiedzialności pozwanego wobec powoda za skutki zdarzenia z dnia 18 grudnia 2006r. mogące się ujawnić w przyszłości do 80% oraz co do punktu 4, którym rozstrzygnięto w przedmiocie kosztów procesu. Pozwany zarzucił naruszenie prawa procesowego:

- art. 189 k.p.c. w zw. z art. 362 k.c. poprzez przyjęcie, że za skutki wypadku z dnia 18 grudnia 2006r. pozwany ponosić będzie odpowiedzialność na przyszłość w całości, gdy tymczasem powód przyczynił się do szkody w stopniu uzasadniającym zmniejszenie odpowiedzialności na przyszłość u pozwanego o 20%, co winno mieć wyraz w sentencji wyroku,

- art. 233 k.p.c. poprzez ustalenie, że powód przyczynił się w 20% do powstałej szkody bez poczynienia wniosku, że odpowiedzialność pozwanego na przyszłość powinna być ograniczona do 80%,

- art. 98 § 2 k.p.c. poprzez uznanie, że koszty dojazdów pełnomocników powoda z W. do P. są uzasadnione i ich poniesienie było celowe, a przez to należy jest ich zwrot stronie powodowej, gdy tymczasem rozpoznawana sprawa nie była zawila pod względem prawnym, stąd nie rodziło to potrzeby korzystania z usług pełnomocnika procesowego prowadzącego kancelarię w mieście oddalonym o ponad 100 km od miejsca prowadzenia sporu sądowego.

Pozwany wskazując na powyższe zarzuty wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w części tj. w punkcie 2 w części poprzez ustalenie odpowiedzialności pozwanego wobec powoda za skutki zdarzenia z dnia 18 grudnia 2006r. mogące się ujawnić w przyszłości z ograniczeniem tej odpowiedzialności do 80% i oddalenie powództwa w pozostałym zakresie oraz w punkcie 4 w całości poprzez stosunkowe rozdzielanie kosztów postępowania w pierwszej instancji i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji. Nadto pozwany wniósł o zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji. Ewentualnie pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku co do punktu 2 w zakresie w jakim Sąd nie ograniczył odpowiedzialności pozwanego do 80% oraz w pkt 4 w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Poznaniu przy pozostawieniu temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Powód R. L. w odpowiedzi na apelację wniósł o odrzucenie apelacji pozwanego w części dotyczącej uzupełnienia punktu 2 sentencji wyroku o sformułowanie „w 80%”, oddalenie apelacji w części dotyczącej kosztów procesu oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja pozwanego w części zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela zarzut pozwanego przytoczony w apelacji, że w sentencji wyroku winien zostać wskazany zakres odpowiedzialności pozwanego za mogące się ujawnić w przyszłości u powoda skutki wypadku komunikacyjnego z dnia 18 grudnia 2006. Powód już w pozwie wskazywał, że w 20% przyczynił się do wypadku komunikacyjnego i taki stopień przyczynienia się R. L. przyjął Sąd pierwszej instancji. Zakres przyczynienia się powoda nie jest kwestionowany w apelacji przez pozwanego. Biorąc powyższe pod rozwagę na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zaskarżony wyrok w punkcie 2 zmieniono ograniczając odpowiedzialność pozwanego za mogące ujawnić się w przyszłości u powoda skutki wypadku komunikacyjnego z dnia 18 grudnia 2006r. do 80%.

W pozostałym zakresie apelację pozwanego, stosownie do art. 385 k.p.c., oddalono.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w okolicznościach niniejszej sprawy, uwzględniając jej przedmiot i stopień skomplikowania, uzasadnione było ustanowienie przez powoda pełnomocnika procesowego, który nie wykonuje zawodu w siedzibie sądu, który sprawę rozpoznawał (vide: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2012r. III CZP 33/12 LEX nr 1271621). W ocenie Sądu koszty przejazdów tego pełnomocnika do sądu uznać należy za niezbędne do celowego dochodzenia przez powoda praw przed sądem przy czym należy mieć tu na uwadze także aktualną kondycję psychiczną i fizyczną R. L..

Sąd pierwszej instancji orzekając o nierozliczonych kosztach sądowych wyłożonych przez Skarb Państwa i o nakazaniu ich ściągnięcia od pozwanego uwzględnił zaliczkę w kwocie 2.000 zł wpłaconą w toku postępowania przez pozwanego. Wynika to z arytmetycznego wyliczenia zaprezentowanego przez Sąd w uzasadnieniu do wyroku (vide: str. 25 uzasadnienia - k. 830 akt) przy czym sposób tego wyliczenia nie był w apelacji kwestionowany przez pozwanego.

Sąd mając na względzie charakter niniejszej sprawy, sytuację powoda, okoliczność, że pozwany wygrał apelację tylko w części uznał, iż w niniejszej sprawie zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony, o którym mowa w art. 102 k.p.c., uzasadniający nie obciążenie powoda obowiązkiem zwrotu pozwanemu części kosztów postępowania apelacyjnego.

/-/J. Futro /-/ B. Wysocki /-/M. Głowacka